

ДРАЖЕНКО ЂУРОВИЋ
Соколац
ddjurovic986@gmail.com

УДК 323.7:327“1848“
DOI 10.7251/GUARS1709227D

МИНИСТРИ ИНФОРМБИРОВЦИ У ВЛАДИ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ 1948. ГОДИНЕ

Апстракт: Тема рада су ставови министарске тројке у Влади НР Босне и Херцеговине о сукобу са Информбироом 1948. године. Аутор анализира факторе који су довели до колебања појединих чланова Владе, изношења ставова супротних политици КПЈ, накнадне промјене мишљења и враћање на позиције вођства Партије. Такође, анализирани су фактори који су довели до њиховог извођења пред Партијску комисију и кажњавања због "антипартијског дјеловања". Рад је претежно заснован на подацима из архивске грађе Покрајинског комитета Комунистичке партије Југославије за Босну и Херцеговину, односно Централног комитета Комунистичке партије Босне и Херцеговине.

Кључне ријечи: Информбиро, Комунистичка партија Југославије, Покрајински комитет Комунистичке партије Југославије за Босну и Херцеговину, Централни комитет Комунистичке партије Босне и Херцеговине, министри Владе НР Босне и Херцеговине: Војо Љујић, Обрен Старовић, Славко Мићановић.

Један од највећих политичких ломова у цјелокупној историји југословенске државе представља сукоб са Информбироом 1948. године. Раскид Тита и Стаљина, односно посљедице раскида, изазваће озбиљне промјене у друштвенополитичком животу Југославије. Тај конфликт довео је до неслагања значајног броја чланова КПЈ са ставовима руководства КПЈ и до њиховог одређивања за страну Информбироа. Међутим, они ниси успјели озбиљније угрозити најуже вођство КПЈ на челу са Јосипом Брозом Титом. Овоме је пресудно допринио радикалан и корјенит прогон, кажњавање и изолација свих оних који су се, изричито, у цјелини или дјелимично, по неким питањима, изјаснили за Резолуцију Информбироа.¹ Босну и Херцеговину није заобишла политичка стварност Југославије, а информбировски лом у овој републици одразио са са својим специфичностима и превирањима у њеној партијској организацији.

¹ Denis Bećirović, *Informbиро i sjeveroistočna Bosna. Odjeci i posljedice sukoba KPJ – Informbиро (1948.-1953.)*, Tuzla 2005, 5.

У почетном периоду сукоба 1948. године Покрајински комитет Комунистичке партије Југославије за Босну и Херцеговину био је водеће тијело комунистичког покрета у Босни и Херцеговини. Тада још није постојала КП Босне и Херцеговине, иако је Покрајински комитет имао иста овлашћења, права и дужности као већ конституисани централни комитети комунистичких партија у саставу КПЈ.² Како због ратних заслуга тако и захваљујући мирнодопским високим функцијама, чланови Политбироа босанскохерцеговачке партијске организације су, мање или више у складу са централистичким устројством Партије, били главни протагонисти извршавања политике КПЈ на територији Босне и Херцеговине. Поред култа Стаљинове личности и оданости СССР-у као идеалу свих комуниста, њихови ставови битно су утицали на држања министарске тројке у Влади НР Босне и Херцеговине по питању Резолуције Коминформа према КПЈ.

На сједници Покрајинског комитета КПЈ за Босну и Херцеговину, одржаној између првог и другог јула 1948, дошло је до колебања и турбуленција унутар врха босанскохерцеговачког партијског вођства. Расправа на сједници показала је да су став Централног комитета Комунистичке партије Југославије чврсто заступали Ђуро Пуцар Стари, Авдо Хумо и Нико Јуринчић. Нешто умјеренији је био Шефкет Маглајлић, али ипак на страни ЦК КПЈ. Сви остали или су се колебали по "неким питањима" или су сумњали у исправност неких ставова ЦК КПЈ, те углавном ставове ЦК КПЈ у цјелини нису прихватили.³ На тој сједници је најотвореније критике политичком руководству КПЈ упутио Родољуб Чолаковић: "Требало је ићи на Информбиро и показати да вјерујемо у начелност и добронамјерност болшевичке партије. Ми смо увриједили друге партије, чланове Информбироа, тиме што смо рекли да ћемо бити у неравноправном положају. Ми смо тиме казали да они неће слушати наше аргументе. Ми немамо право да пљујемо друге нације и њихов цвијет – комунистичке пар-

² Покрајински комитет КПЈ за Босну и Херцеговину имао је 13 чланова од којих је бирано уже партијско тијело, Политички биро, кога су чинили: Ђуро Пуцар Стари секретар, Цвијетин Мијатовић Мајо организациони секретар и чланови: Хасан Бркић, Родољуб Чолаковић, Угљеша Даниловић, Авдо Хумо и Руди Колар. Ово политичко руководство партијске организације у Босни и Херцеговини, уз мање промјене, дочекало је сукоб са Коминформом и организовало оснивачки конгрес Комунистичке партије Босне и Херцеговине. Конституисање КП Босне и Херцеговине спроведено је тако што је одлуком донесеном на Шестој конференцији КПЈ за Босну и Херцеговину, одржаној 1. новембра 1948. године у Сарајеву, ова претворена у Оснивачки конгрес КП БиХ. На Конгресу, који је трајао до 5. новембра, изабран је Централни комитет и Политбиро КП БиХ. За секретара Централног комитета изабран је Ђуро Пуцар Стари, а Политбиро су сачињавали: Хасан Бркић, Угљеша Даниловић, Илија Дошен, Авдо Хумо, Нико Јуринчић, Руди Колак, Шефкет Маглајлић, Пашага Манџић, Цвијетин Мијатовић Мајо и Радован Папић. *Istorija Saveza komunista Bosne i Hercegovine*, књига 2, Sarajevo 1900, 23–43. (Dalje: *Istorija SK BiH*); Husnija Kamberović, *Hod po trnju: Iz bosanskohercegovačke historije 20. stoljeća, Stavovi rukovodstva komunističkog pokreta u Bosni i Hercegovini o sukobu sa Informbirooom 1948. godine*, Sarajevo 2011, 124.

³ H. Kamberović, n. d., 129–136.

тије, нарочито када се ради о великим нацијама као што је француска и италијанска, које имају велике заслуге за пролетерску револуцију."⁴ Чолаковић је такође истакао: "(...) ја у изградњу социјализма у нашој земљи не вјерујем без помоћи СССР-а и земаља народне демократије (...) Баш због тога наше партијско руководство треба да учини све да се поправе односи са СССР-ом".⁵

Како су се на сједници ПК КПЈ за Босну и Херцеговину од 1. и 2. јула 1948. показали ломови унутар руководства босанскохерцеговачке партијске организације, у ПК КПЈ за Босну и Херцеговину је већ 4. јула вођена нова дискусија о материјалима ЦК СКП (б), ЦК КПЈ и Резолуцији Информбироа.

Колико је ситуација у босанскохерцеговачком партијском руководству била озбиљна показује доста брзо заказана заједничка сједница Политбироа ЦК КПЈ и ПК КПЈ за БиХ, коју је сазвао Јосип Броз, а која је одржана 7. јула 1948. у Београду, са циљем да разувјери босанскохерцеговачки партијски врх и убиједи га у исправност става КПЈ.⁶ Тито је успио да "увјери" босанскохерцеговачко партијско руководство у исправност ставова ЦК КПЈ, сви су дали подршку Титу и КПЈ и јединствени су се вратили у Сарајево.⁷ "Вративши се из Београда врх босанскохерцеговачких комуниста око Ђуре Пуцара дјеловао је јединствено на страни ставова Централног комитета КП Југославије, али су се одређена неслагања открила у Влади, УДБ-и и Мјесном комитету КПЈ у Сарајево".⁸

Након београдског "смиривања" Покрајинског комитета КПЈ за БиХ, услиједио је обрачун са онима који су остали при ранијем ставу, мада таквих, након поменуте сједнице у Београду, бар када су у питању виши босанскохерцеговачки партијски форуми, није било много. У међувремену је у Београду од 21. до 28. јула 1948. одржан Пети конгрес КПЈ, који је дао подршку Централном комитету КПЈ у "одбрани независности Југославије", а делегати Конгреса су били јединствени у ставу да се супротставе притиску Информбироа.⁹ Недуго након 5. конгреса КПЈ, 2. августа 1948, на сједници Политбироа ПК КПЈ за Босну и Херцеговину одлучено је да се формирана партијска комисија у саставу Шефкет Маглајлић, Руди Колак и Светозар Гостић, која је имала задатак да испита "антипартијско држање" неких виших официра УДБ-е, чланова Мјесног комитета Сарајево, као и појединих министара у Влади НР Босне и Херцеговине.¹⁰

Извјештај који је 8. децембра 1948. ЦК КП БиХ упутио ЦК КПЈ открива да се у Босни и Херцеговини "колебало или по разним питањима издвајало своје мишљење, или се изјаснило у цјелини за резолуцију Информбироа 295 чла-

⁴ Исто, 135.

⁵ Исто, 136.

⁶ Исто, 141–142.

⁷ Svetozar Vukmanović Tempo, *Revolucija koja teče, Memoari*, knjiga 2, Beograd 1971, 89.

⁸ Н. Kamberović, n. d., 144.

⁹ *Историја Савеза комуниста Југославије*, Београд 1985, 362–363.

¹⁰ Н. Kamberović, n. d., 144.

нова КПЈ". Од тога "3 министра, 10 чланова МК КПЈ Сарајево, 29 чланова РК КПЈ и СК КПЈ, један инструктор ПК КПЈ, два члана агит-проп Управе ПК КПЈ, 7 из апарата МК КПЈ Сарајево; помоћника министара, начелника и инспектора Контролне комисије 18".¹¹ Међутим, нико од "оптужених" министара, као ни чланова МК Сарајево, није остао при ранијем ставу, сви су након "београдског убјеђивања" промијенили мишљење и стали на страну југословенског руководства. Обрачун који је услиједио превасходно је био усмјерен према онима који су се "прије и послје изречене казне", а према мишљењу Комисије "неискрено изјаснили за став ЦК КПЈ". Међу њима су се нашла три министра у Влади НР БиХ: министар шумарства Војо Љујић, министар финансија Обрен Старовић и министар просвјете Славко Мићановић.¹²

Министри Војо Љујић и Славко Мићановић су чак, као делегати, учествовали у раду 5. конгреса КПЈ. Партијско руководство у БиХ, док је био у супротстављеном ставу према ЦК КПЈ, министру Воји Љујићу није одобравало издавање пуномоћја за одлазак на Конгрес. "Тражио сам пуномоћ неколико пута, јер сам сматрао да нећу моћи ићи на Конгрес ако га не добијем, а лично сам сматрао да ми се издавање пуномоћја задржава и да га нећу добити док се не расчисти ствар са мојим ставом."¹³ Изгледа да је након "промјене става", мишљење промијенио и руководећи кадар ПК КПЈ за БиХ, па је Војо Љујић делегиран и учествовао је у раду 5. конгреса КПЈ. Дјеловало је да су поменути министри "враћањем на прави пут" стекли повјерење, чему свакако иде у прилог то што им је "указана част" и омогућено учествовање у раду конгреса. "Сматрам за потребно да истакнем да сам прије кажњавања као делегат учествовао у раду V конгреса КПЈ пошто сам претходно дао изјаву да свој став повлачим и изразио повјерење политици коју води наш Централни комитет са другом Титом на челу."¹⁴

Према записницима партијске комисије која је испитивала "антипартијско држање" партијских чиновника, међу којима и интересантних министара, евидентни су ставови који су у периоду прије "београдске сједнице" по разним питањима били противни позицијама политике ЦК КПЈ према Информбироу. Записник са састанка Актива ПК КПЈ за БиХ од 4. јула 1948. није пронађен, али

¹¹ Архив Босне и Херцеговине, фонд: Централни комитет Комунистичке партије Босне и Херцеговине (даље: АБиХ, ЦК КП БиХ), кут. 3/48, Извјештај ЦК КП БиХ ЦК КПЈ, бр. 224, Сарајево, 8. децембар 1948.

¹² Карактеристично је да се на списку у поменутом извјештају не налази име министра просвјете Славка Мићановића, иако је против њега вођена партијска истрага и кажњен је искључењем из Партије.

¹³ АБиХ, фонд: Покрајински комитет Комунистичке партије Југославије за Босну и Херцеговину (Даље: ПК КПЈ БиХ), кут. 2/48, бр. 234, Записник партијске комисије ПК КПЈ БиХ о саслушању Воје Љујића, 6. август 1948.

¹⁴ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Писмо Славка Мићановића Централном комитету Комунистичке партије Босне и Херцеговине, Сарајево 11. март 1949.

из доступних докумената се може видјети да су учешће у дискусији узела сва три поменута министра у Влади НР БиХ.

Војо Љујић, министар шумарства у Влади НР БиХ, на саслушању пред партијском комисијом ПК КПЈ за БиХ изјавио је да је свој став изнио на састанку Покрајинског комитета, те да се "тај став може видјети из записника који је на том састанку вођен".¹⁵ У одговору на питање чланова комисије зашто је његово мишљење било противно ЦК КПЈ, Љујић је рекао: "Јер нисам имао изграђен став." Љујићева изјава да је за Резолуцију сазнао док је службено био у Београду, и то "преко радио станице", указује да је брзина развоја догађаја и слаба информисаност имала утицај на комунистичке кадрове да се прикључе коминформској политици. "За све оне који нијесу били ближе упознати са суштином проблема односа између руководства КПЈ и СКП (б), а упућених је у то било је врло мало, критика КПЈ изложена у Резолуцији Коминформа представљала је велико изненађење."¹⁶ Свакако да је утицај имало како искуство у партијском раду тако и идеолошко и формално образовање појединих кадрова који су обављали високе државне и партијске функције. Члан Партије постао је у септембру 1939. године, а обављао је функције члана Мјесног комитета, Обласног комитета и секретара Мјесног комитета КПЈ Сарајево. Ратне заслуге које је стекао као, између осталог, замјеник команданта 3. корпуса, и командант града Сарајева, трасирале су Воји Љујићу пут до фотеле министра шумарства. Формално образовање машинског бравара упућује на сумњу у његове способности обављања високе државне функције, каква је министарска, али и у моћи брзог просуђивања и прилагођавања у овако деликатној политичкој ситуацији.¹⁷

Опсједнутост Совјетским Савезом као идеалом дјеловала је како на шире слојеве становништва тако и на руководеће снаге.¹⁸ Сва три министра били су српске националности, а раскид са СССР-ом узроковао је многе моралне и психолошке дилеме међу традиционално русофилним Србима.¹⁹ Популарисање СССР-а, Црвене армије и развијање љубави према њима, у Југославији је била главна садржина агитационо-пропагандне активности, па је сукоб са руководством земље која је сматрана пријатељем и главним заштитником интереса Југославије, морао узроковати унутрашњу растрзаност.²⁰ Многим комунистима

¹⁵ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, бр. 234, Записник Партијске комисије ПК КПЈ БиХ о саслушању Воје Љујића, 6. август 1948.

¹⁶ Radovan Radonjić, *Sukob KPJ sa Kominformom i društveni razvoj Jugoslavije (1948–1950)*, Zagreb 1975, 69.

¹⁷ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Биографски подаци за Воју Љујића

¹⁸ D. Bećirović, n. d., 89.

¹⁹ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, бр. 203, Анкетни лист Славка Мићановића; АБиХ, ЦК КП БиХ, кут 3/48, бр. 206, Анкетни лист Обрена Старовића; Viktor Kučan, *Borci Sutjeske*, Beograd 1996, 563; Ivo Banac, *Sa Staljinom protiv Tita. Informbirovski rascjepi u jugoslovenskom komunističkom pokretu*, Zagreb 1990, 150.

²⁰ R. Radonjić, n. d., 76.

се чинило да се "пред њиховим очима руши цјелокупни систем идеја, принципа и односа у којима се формирао наш револуционарни покрет".²¹

На питање шта је узроковало његов став противан ставу КПЈ, министар Обрен Старовић је партијској комисији одговорио: "Узрок је тај што ја никад нисам могао претпоставити такву преписку између двије партије. Друго, што нисам могао себи најмање да пружим слику да ми нисмо могли равноправно разговарати на Информбироу. То је оно што ме је довело до тога да сам тражио грешке и тамо гдје оне не постоје".²² Осјећај "неравноправности" управо је био главни аргумент који је КПЈ истицала као разлог за неодлазак на састанак Информбироа: "Ми не бјезимо од критике по принципијелним питањима, али се у тој ствари осјећамо толико неравноправни да нам је немогуће пристати да ту ствар сада рјешавамо пред Коминформбироом."²³ Његовање Стаљиновог култа личности у Југославији је било јако изражено.²⁴ Он се у очима појединаца претварао у божанство, па је начелник Санитета Југословенске армије у својим мемоарима записао како је вјеровао да ће совјетска медицина наћи начин да Стаљин никада не умре.²⁵ Отуда Старовићева изјава дата партијској комисији није авангарда. "Имена људи у Информбироу су свијетла имена и то ме је збуњивало и тешко ме је ко могао убиједити."²⁶ Обрен Старовић, члан Партије од новембра 1940. године, у НОБ-и је био политички комесар и командант подручја.²⁷ Добра "партијност", самокритичност, спремност да прими критике, одговорност, добро уочавање "актуелних догађаја и промјена", биле су карактеристике које су му омогућиле афирмацију у партијског руководиоца.²⁸ Обављао је функције секретара среског комитета, члана окружног комитета, секретара комитета министарства и секретара ћелије министара.²⁹ И у случају министра финансија, при оцјени способности самосталног и рационалног расуђивања, такође треба узети у обзир његово формално образовање, које је било нивоа шестог разреда средње техничке школе.³⁰

²¹ Исто, 77.

²² АБиХ, ЦК КП БиХ, кут. 3/48, Записник о саслушању Обрена Старовића пред Партијском комисијом Покрајинског комитета КПЈ за БиХ, 6. август 1948.

²³ Branko Petranović, Momčilo Zečević, *Jugoslavija 1918/1984: Zbirka dokumenata*, Beograd 1985, *Pismo СК КПЈ друговима Ј. В. Стаљину и В. М. Молотову од 17. маја 1948*, 760.

²⁴ Непотпун би био осврт на тему информбировске кризе у Југославији ако се не би размотрио феномен поштовања ауторитета вође совјетског комунистичког покрета, његовог неприкосновеног лидера Јосифа Висарионовича Стаљина.

²⁵ Н. Kamberović, n. d., 125.

²⁶ АБиХ, ЦК КП БиХ, кут. 3/48, Записник о саслушању Обрена Старовића пред партијском комисијом Покрајинског комитета КПЈ за БиХ, 6. август 1948.

²⁷ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Биографски подаци за Обрена Старовића

²⁸ АБиХ, ЦК КП БиХ, кут. 3/48, Карактеристике Обрена Старовића, Сарајево, 24. децембра 1945.

²⁹ АБиХ, ЦК КП БиХ, кут. 3/48, бр. 206, Анкетни лист Обрена Старовића

³⁰ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Биографски подаци за Обрена Старовића

За "антипартијско" држање министара у Влади НР БиХ веома су занимљиви ставови које је заузимао министар просвјете Славко Мићановић. Њега је, према сопственој изјави, са Резолуцијом упознао Родољуб Чолаковић: "За резолуцију Информационог бироа чуо сам када сам био на путу тј. у Тузли. Кратко сам разговарао са другом Родољубом Чолаковићем и он ми је рекао да је тешка ситуација у нашој парији."³¹ Предсједник Владе НР БиХ Родољуб Чолаковић је несумњиво имао одређени утицај на формирање мишљења Славка Мићановића. Чолаковић је после "београдског убјеђивања", на сједници Политбироа КПЈ за БиХ, 2. августа 1948. године, када је пала одлука да се "удари по антипартијским елементима", самокритички нагласио да је можда сам утицао на држање Славка Мићановића, јер је једном пред њим рекао да је требало ићи на сједницу Информбироа.³² У поређењу са двојицом претходних министара информбировача, министар Мићановић је имао завидно образовање. Уз звање дипломираног филозофа (педагошке групе), бавио се и научним радом у области дијалектичког материјализма и историје филозофије.³³ Посједовање "ширег општег и марксистичког образовања" омогућило му је улогу предавача на "многим партијским курсевима и јавним трибинама".³⁴ Видљива је његова доста темељна анализа "дописивања двије партије", као и саме Резолуције Информбироа. Могућност кидања веза са СССР-ом код Мићановића је изазивало невјерицу и снажан утицај. "Када сам прочитао резолуцију информбационог бироа она је на мене оставила врло тежак утисак."³⁵ Оптужбе које је садржала Резолуција, попут да "КПЈ спроводи непријатељску политику према Совјетском Савезу и СКП (б)", као и да "руководиоци КПЈ напуштају позиције радничке класе и кидају с марксистичком теоријом класе и класне борбе", до оптужби да је руководство КРЈ "раскинуло с интернационалистичком традицијом КПЈ и пошло путем национализма", изазивале су у њему снажне унутрашње ломове.³⁶ За многе комунисте готово несхватљиво је било прекидање односа са водећом партијом свјетског комунистичког покрета. Ово се посебно односило на комунисте са дужим партијским стажом, али и на оне који су се у предвечерје рата "идеолошки изграђивали" кроз рад у снажним партијским ћелијама, каква је била ћелија Универзитета у Београду, на којем је дјеловала најјача организација СКОЈ-а у Југославији.³⁷ Славко Мићановић се афирмисао

³¹ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Записник о саслушању Славка Мићановића пред партијском комисијом ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, 4. август 1948.

³² Н. Kamberović, n. d., 145.

³³ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Биографски подаци за Славка Мићановића; АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 12/48, бр. 203, Анкетни лист Славка Мићановића

³⁴ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Карактеристике Славка Мићановића, Сарајево, 23. јул 1946.

³⁵ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, 1948, кут. 5/48, Записник о саслушању Славка Мићановића пред Партијском комисијом ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, 4. август 1948.

³⁶ В. Petranović-М. Zečević, n.d., *Rezolucija Informacionog biroa kominističkih partija o stanju u Kominističkoj partiji Jugoslavije od 28. juna 1948*, 765–768.

³⁷ Branko Petranović, *Istorija Jugoslavije 1918–1988*, 3. knjiga, Beograd 1988, 220.

преко Универзитетске партијске организације, која га је у јуну 1939. и примила у КПЈ.³⁸ Иако се на Универзитету кратко задржао и политички више дјеловао у родној Бијелини, ово искуство је сасвим сигурно утицало на "идеолошки развој" Славка Мићановића³⁹ и омогућило му обављање разних партијских функција, од секретара ћелије, члана мјесног комитета, члана среског комитета, члана Агитпропа Обласног комитета, члана Обласног комитета, до члана Агитпроп управе ПК КПЈ за БиХ.⁴⁰ Пред партијском комисијом је изјавио да је, након што је на састанку ПК КПЈ за БиХ прочитао "друго писмо", које су потписали "другови Стаљин и Молотов", био увјерен "да је наш ЦК по неким питањима гријешо". Мићановић је био мишљења да ЦК КПЈ треба да пошаље своје делегате на засједање Информбироа у Букурешту. "Тај свој став ја сам изнио на састанку Актива ПК КПЈ, гдје је присуствовао и један број чланова Покрајинског комитета."⁴¹ Управо је став да је требало ићи на сједницу Информбироа и тамо бранити позиције КПЈ била за сву тројицу министара јединствена тачка која их је супротстављала политици ЦК КПЈ.

Илегални састанак или спонтано окупљање?

Након сједнице у Београду, одржане 7. јула 1948. године, руководство босанскохерцеговачких комуниста дјеловао је јединствено са Централним комитетом КПЈ. "Савјетовање" са Титом и његово "увјеравање" убиједило је комунистичко вођство из Босне и Херцеговине у "правилност линије ЦК". Новонастала ситуација свакако је имала утицај и на промјену мишљења министарске тројке. Војо Љујић се на састанку министарске партијске ћелије, а након "излагања" Родољуба Чолаковивића и Хасана Бркића, "увјерио" у исправност линије КПЈ: "(...) одржан је састанак ћелије министара и предсједништву владе са другом Роћком и другом Хасаном, последије излагања њих двојице говорио је друг Владо Шегрт па онда ја. Рекао сам да се из излагања друга Роћка и Хасана јасно види перспектива изградње социјализма и да повлачим своје мишљење, не уз дисциплине него из убјеђености, да ћу се борити као што сам се и раније борио за наш ЦК".⁴² На истом састанку министарске ћелије присуствовао је и говорио и министар Обрен Старовић. Такође је промијенио мишљење након разговора са Родољубом Чолаковићем и Хасаном Бркићем. На

³⁸ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Биографски подаци за Славка Мићановића

³⁹ Славко Мићановић је једно вријеме био предсједник Централног одбора студената Филозофског факултета у Београду. АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, бр. 203, Анкетни лист Славка Мићановића.

⁴⁰ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Биографски подаци за Славка Мићановића

⁴¹ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Записник о саслушању Славка Мићановића пред партијском комисијом ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, 4. август 1948.

⁴² АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, бр. 234, Записник Партијске комисије ПК КПЈ БиХ о саслушању Воје Љујића, 6. август 1948.

питање комисије: "Који су те аргументи у разговору са другом Роћком и Хасаном убједили у неисправност твог става", Старовић је одговорио да га је Хасан "тукао чињеницама".⁴³ Како на формирање тако и на промјену мишљења министра Славка Мићановића снажан утицај је имао Родољуб Чолаковић. Према сопственом исказу, Мићановић се са Чолаковићем у периоду информбировске кризе сусретао три пута. Први пут на путовању из Тузле у Сарајево, други у Чолаковићевој канцеларији, а трећи у његовом стану и то после повратка делегације ПК из Београда.⁴⁴ Управо је трећи разговор био кључан за промјену Мићановићевог мишљења. "У трећем разговору, по повратку из Београда, друг Чолаковић ми је опширно изложио читаву ситуацију што је битно утицало на измјену мога става послје чега сам повукао своје мишљење."⁴⁵ Већ смо помињали Чолаковићеву "самокритичност" по питању утицаја на мишљење земљака Славка Мићановића⁴⁶, јер је пред њим, на путу из Тузле у Сарајево, изјавио да је требало ићи на састанак Информбироа, што је сматрао својом великом грешком. Али његова изјава да се "након пута за Сарајево" са Мићановићем касније "никако није сретао" у супротности је са изјавом министра просвјете и, у овом случају, баца сумњу у искреност једног од њих двојице.⁴⁷

Иако су се сва тројица министара после "београдске заједничке сједнице предомислили" и заузели позиције које су биле у складу са ставом КПЈ, против њих је почетком августа 1948. партијска комисија за "антипартијску дјелатност" повела "истрагу". Већ у првој години сукоба руководство КПЈ је увидјело да убјеђивање ријечима неће бити довољно да се потпуно искоријени било какав изглед за побједу над информбировским присталицама, па је брзо прешла на примјену репресивних мјера. Информбировци су брзо постали главни противници, чак опаснији и од антикомуниста.⁴⁸

Партијска комисија је држање оптужених министара окарактерисала као "антипартијско дјеловање људи" који су из разних побуда хтјели да "поведу борбу против Партије". Инструментализована партијска комисија је као кључни аргумент у оптужбама узела "антипартијски" састанак одржан у стану Воје Љујића. Он је одржан 4. јула 1948. у посљеподневним часовима, исти дан када се завршила дискусија у активу Покрајинског комитета о материјалима ЦК СКП (б), ЦК КПЈ и Резолуције Информбироа.⁴⁹ Поред тројице министара,

⁴³ АБиХ, ЦК КП БиХ, кут. 3/48, Записник о саслушању Обрена Старовића пред Партијском комисијом Покрајинског комитета КПЈ за БиХ, 6. август 1948.

⁴⁴ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Записник са другог саслушања Славка Мићановића у вези држања и дјеловања по питању Резолуције Информбироа и става ЦК. КПЈ, 6. август 1948.

⁴⁵ Исто

⁴⁶ Обојица су били родом из Бијељине.

⁴⁷ Н. Kamberović, n. d., 145.

⁴⁸ Ivo Vanac, n. d., 229–230.

⁴⁹ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Извјештај Партијске комисије за испитивање "антипартијског држања" Покрајинском комитету КПЈ за Босну и Херцеговину од 13. августа 1948.

састанку су присуствовали и поједини чланови МК Сарајево.⁵⁰ Ово окупљање означено је као организовани, илегални и антипартијски састанак. С друге стране, оптужени су током испитивања давали опречне и противрјечне изјаве, које су се кретале од негирања налаза партијске комисије да се радило о "илегално организованом састанку", па до приближавања њеном мишљењу.

Анализа оваг састанка указује да је одржан 4. јула, дакле три дана прије сједнице у Београду, а на њему су доминирали ставови који су били у супротности са политиком руководства КПЈ. Дискутовало се о претходном састанку у Покрајинском комитету КПЈ за Босну и Херцеговину, као и о ставовима присутних. Неформални закључак састанка била је информација присутнима да је већина водећих руководиоца ПК КПЈ за БиХ изнијела ставове који су противни политици ЦК КПЈ.⁵¹

Уочавају се осјетно примјетне нелогичности у одговорима испитиваних министара на поједина питања Партијске комисије о детаљима састанка. Тако је Војо Љујић на питање: "Ко је саопштио резултате са састанка покрајинског актива у ПК", одговорио: "Сјећам се да је неко изјавио да се од 34 друга свега двоје изјаснили за став ЦК-а. Можда сам и ја то рекао."⁵² Ако узмемо у обзир да је записник саслушања Воје Љујића сачињен 6. августа, дакле мало више од мјесец дана након састанка у његовом стану, дјелује крајње сумњиво овако "лоше" Љујићево памћење. Прилично "лошег памћења" био је и Славко Мићановић, који је на исто питање Комисије дао одговор: "Не сјећам се ко је, ја или Војо, изнио ток дискусије у ПК-у. Не сјећам се али допуштам да је изнесена цифра од 34 друга, која су се у активу ПК изјаснили за Коминформ."⁵³ Нелогични одговори и "лоше памћење" могли би се "правдати" могућношћу примјена притиска и изазивања страха, метода којим су комунисти били склони приликом обрачуна са политичким непријатељима.⁵⁴

Љујић је Партијској комисији испричао занимљиве детаље говора Обрена Старовића, који је на састанку у његовом стану говорио о ставовима још

⁵⁰ На састанку у стану Воје Љујића били су присутни још: Бетика Романо, организациони секретар МК КПЈ Сарајево, Бодо Стојнић, помоћник начелника одјељења у Агитпроп комисији ПК-а, Ферид Ченгић, секретар МК КП Сарајево, Јосо Радић, члан МК КПЈ Сарајево, Драго Стефановић, секретар МК СКОЈ-а и члан МК КПЈ Сарајево, Јурај Марек, члан МК КПЈ Сарајево, Мира Курилић, члан Реонског комитета II реона и Сеја Мићановић, члан КПЈ. АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Извјештај Партијске комисије за испитивање "антипартијског држања" Покрајинском комитету КПЈ за Босну и Херцеговину од 13. августа 1948.

⁵¹ Војо Љујић и Обрен Старовић су пред Партијском комисијом изјавили да су се на састанку Партијског актива ПК КПЈ за БиХ од 34 присутна "друга" свега двојица изјаснили за став КПЈ.

⁵² АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, бр. 234, Записник Партијске комисије ПК КПЈ БиХ о саслушању Воје Љујића, 6. август 1948.

⁵³ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Записник о саслушању Славка Мићановића пред Партијском комисијом ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, 4. август 1948.

⁵⁴ Srđan Cvetković, *Represija u Srbiji 1944-1953*, Beograd 2008, 63, datum pristupa 15. 05. 2017, http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/casopisi/Hereticus/VI_2/08/download_ser_lat

неких министара, познатих комуниста, што додатно баца свјетло и даје могућност бољег сагледавања масовности колебања босанскохерцеговачке комунистичке елите. "Говорио је о министрима, и то о Влади Шегрту, Васи Бутозану и Ради Јакшићу и речено је да су се колебали."⁵⁵ Из записника Старовићевог саслушања уочљиви су чести контакти које је имао са Владом Шегртом, што указује да је могао знати његов став, али и ставове других министара, а сам је потврдио Шегртово колебање.⁵⁶

Колико је било нелогичности и "елемената амнезије", при давању одговара на поједина питања, види се и из саслушања Славка Мићановића. Он је на питање ко је на састанку код Љујића износио "стање међу министрима", одговорио: "Ја не знам да је о томе говорено, али допуштам да је могло бити ријечи. Не могу самим тим рећи је ли Обрен Старовић износио стање код министара."⁵⁷

Партијска комисија је састанак окарактерисала као илегално окупљање и фракционашење и послужио јој је као кључни аргумент за доказивање одговорности. Међутим, ипак, треба размотрити противрјечности партијске комисије и министара о карактеру састанка. Љујић је на почетку свог исказа рекао да то није био "никакав организован састанак", а на питања, како су се код њега нашли баш сви они који су били против ЦК, бранио се одговором да су то били људи које је "од раније познавао". У почетку испитивања слична је била и Старовићева изјава о природи састанка, пошто је изјавио да то није био "никакав илегалан састанак".⁵⁸ Међутим, како је испитивање одмицало, могуће због све јачег притиска којем су министри били изложени, евидентно је све више "попуштање" у ставу да се радило о "спонтаном састанку". Тако је Љујић на питање да ли је размишљао о томе шта је значао састанак у његовој кући, одговорио: "Осјећао сам да је тај састанак недозвољен и да је он логично илегалан (...) Знао сам да се на тај састанак може гледати као на фракцију".⁵⁹ Мићановићева изјава у вези са карактером састанка, да на "састанак никакав нисам пошао нити сам сматрао да је то састанак", губи на тежини, а феномен "бајатог памћења" доводи на врхунац Мићановићев одговор на питање Комисије да ли је једном на састанак придолом партијском функционеру рекао: "Ово је као неки илегални састанак". "Ја се не сјећам, али је то могуће и допуштам да сам то у

⁵⁵ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, бр. 234, Записник Партијске комисије ПК КПЈ БиХ о саслушању Воје Љујића, 6. август 1948.

⁵⁶ АБиХ, ЦК КП БиХ, кут. 3/48, Записник о саслушању друга Обрена Старовића пред Партијском комисијом Покрајинског комитета КПЈ за БиХ, 6. август 1948.

⁵⁷ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Записник о саслушању Славка Мићановића пред Партијском комисијом ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, 4. август 1948.

⁵⁸ АБиХ, ЦК СК БиХ, кут. 3/48, Записник о саслушању Обрена Старовића пред Партијском комисијом Покрајинског комитета КПЈ за БиХ, 6. август 1948.

⁵⁹ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, бр. 234, Записник Партијске комисије ПК КПЈ БиХ о саслушању Воје Љујића, 6. август 1948.

шали рекао."⁶⁰ Став министра Старовића око карактера састанка такође је био склон ревидирању, у складу са промјеном цјелокупне ситуације у оквиру босанскохерцеговачког политичког врха. "Онда нисам мислио о томе, а сада видим да је био штетан."⁶¹

Неповјерење у искреност покајања и мотиви кажњавања

Комисија је реаговала муњевито, а свој посао је доста брзо довела до краја. Саслушања министара обавила је од 4. до 6. августа, а своје извјештаје је од 7. до 13. августа проследила Покрајинском комитету КПЈ за БиХ. У извјештају Покрајинском комитету КПЈ за БиХ од 7. августа, изнијети су закључци да је Љујић био "централна личност око које су се окупљали сви они који су стајали на позицијама да су оптужбе Информбироа на нашу Партију правилне". Као доказ томе узето је да је Љујић "у свом стану окупио извјестан број својих пријатеља истомишљеника-чланова Мјесног комитета и скупа са Старовићем клеветао наш Централни комитет".⁶² Комисија је утврдила да је Љујић "пред комисијом био неискрен", те да није показао воље да "расвјетли завјеру која се ковала против наше Партије". Слични "гријеси" установљени су и Обрену Старовићу. Кретали су се од тога да је "критиковао политику Партије на селу", преко учешћа на "тајном састанку код Воје Љујића", па до тога да се пред комисијом "држао несамокритички признајући само оно што је непобитно већ утврђено".⁶³ Славку Мићановићу је на терет стављано да је нападао политичку линију ЦК КПЈ, "клеветао ЦК", како је почео одступати од "борбе против империјалиста". Изнешено је да је у Љујићевом стану давао обавјештења како се "огроман број дискутаната изјаснио за Резолуцију Информбироа", те као и за претходну двојицу, да се пред Комисијом држао "врло неискрено", признавајући само онда када је био "прикљештен доказима".⁶⁴ Неповјерење у Мићановићеву "искреност", "подгријавала" је и изјава члана МК КПЈ Сарајево Драга Стефановића, да је Славко Мићановић на састанку у стану Воје Љујића у "шали" рекао: "Да се он ради Шкоде која се пали на курбл, ради министарског магацина, не може одрећи свога става, па макар моја дјеца (...) теже живјела и сама се издржавала".⁶⁵

⁶⁰ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Записник о саслушању Славка Мићановића пред Партијском комисијом ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, 4. август 1948.

⁶¹ АБиХ, ЦК КП БиХ, кут. 3/48, Записник о саслушању Обрена Старовића пред Партијском комисијом Покрајинског комитета КПЈ за БиХ, 6. август 1948.

⁶² АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Извјештај Партијске комисије за испитивање "антипартијског држања" Покрајинском комитету КПЈ за Босну и Херцеговину од 7. августа 1948.

⁶³ Исто

⁶⁴ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Записник са сједнице Агитпропа ПК КПЈ за БиХ одржане 9. августа 1948.

⁶⁵ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Записник са саслушања Драга Стефановића пред Партијском комисијом ПК КПЈ за БиХ, 9. август 1948.

О брзини партијске реакције у циљу санкционисања оних који су се "неискрено изјаснили" за став ЦК КПЈ, јасну слику даје податак да је Политбиро ПК КПЈ за БиХ такође 7. августа разматрао извјештај Партијске комисије. Ђуро Пуцар је изјавио да се министри морају смијенити и на те функције именовати нови људи. Шефкет Маглајић, руководилац Комисије, предложио је искључење из партије. Најрадикалнији је био Авдо Хумо, који је предложио да се министри ставе у кућни притвор. То је правдао могућношћу да неки од њих "у страху од одговорности не побјегну". Нико Јуринчић је подржао Хумин прелог. Умјеренији су били Родољуб Чолаковић и Угљеша Даниловић. Они су самокритично прихватили своју одговорност за ставове министара. На крају сједнице Ђуро Пуцар се сложио да се министри искључе из Партије, а што се тиче предлога Авде Хуме, Пуцар је био става да треба размислити, јер "иза тога требала би да услједи и кривична одговорност", као и да оптуженим треба "надzirати кретање у годној форми".⁶⁶

У извјештају партијске комисије, који је 13. августа упућен ЦК КП БиХ, истакнуто је да се радило о "антипартијском дјеловању људи који су из разних побуда, амбиција и незадовољства са положајем у Парији", хтјели да "поведу борбу против Партије", дајући приједлог ПК КПЈ за БиХ да се преиспита претходни рад оптужених у државној служби. "Надаље комисија сматра да пошто се ради о таквим људима да би требало испитати и њихов досадашњи рад у државним надлештвима."⁶⁷ Како и прије, тако и од почетка сукоба са Информбироом, комунисти су "чишћење друштва" од за њу неподобних елемената остваривали помоћу судова или комисија, које су радиле под пуном партијском контролом. Често се судило за најбаналније преступе (причање вицева, пјевање пјесама) са циљем застрашивања и елиминисања противника.⁶⁸ У ситуацији у којој је унутарпартијска опозиција почела узимати мах, власт је реаговала и повећавала ниво репресије у сврху "одбране" партије и државе од стаљинизма.⁶⁹ Почетна, поприлично раширена колебања унутар комунистичког покрета у БиХ, због примјера осталом партијском чланству, како у БиХ тако и у другим срединама у ФНРЈ, морала су бити санкционисана. Да би санкције имале своју тежину, примијењене су на неке високопозициониране, али и ниже рангиране руководиоце из Босне и Херцеговине. Партијско руководство Босне и Херцеговине, са хипотеком "колебљиве прошлости", хтјело је Брозу и водећим функционерима КПЈ доказати да се по питању унутарпартијске опозиције у БиХ одлучно ради. Иако су, као и чланови Политбироа ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, након сједнице у Београду промијенили став, а двојица чак као делегати учествовали у раду 5. конгреса КПЈ, искључњем из Партије и смјеном са мини-

⁶⁶ Н. Kamberović, n. d., 145-146.

⁶⁷ АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 2/48, Извјештај Партијске комисије за испитивање "антипартијског држања" Покрајинском комитету КПЈ за Босну и Херцеговину од 13. августа 1948.

⁶⁸ S. Svetković, n. d., 61-62.

⁶⁹ Исто, 63.

старских функција кажњени су Војо Љујић, Обрен Старовић и Славко Мићановић.⁷⁰

Репресија над новоствореном унатарпартијском опозицијом имала је више начина и етапа. Ишла је од опомена и укора, губитка положаја, искључивања из Партије, па до метода "антистаљинистичког стаљинизма", у виду отварања првих правих "домаћих гулага", са систематично развијеним методама мучења и преваспитавања, а симбол такве репресије је био Голи оток.⁷¹ Почетни начини и етапе репресије ишли су са смјењивањем са функција и искључењем из Партије.

Већ смо поменули приједлоге за радикалнију примјену репресије, који су се кретали до "стављања у кућни притвор". У сваком случају, "осумњичени" нису остављени без "надзора". Писмо Славка Мићановића, упућено ЦК КП БиХ шест мјесеци након кажњавања, упућује на нека ограничења којима су кажњени били подвргнути. Мићановић се бавио књижевношћу, па је од ЦК КП БиХ тражио да му се одобри, због "непријатељског држања", очито забрањено публиковање књижевног рада.⁷² "Бавим се књижевним радом и жеља ми је да ми то буде главно занимање. Неопходно ми је потребно да своје радове објављујем, како због критике која је за књижевни рад неопходна, тако и због могућности учествовања у начелним дискусијама које се воде у вези с умјетничким стварањем."⁷³ Мићановић је поновио своје кајање, промјену става, истакао своје држање у "протеклих шест мјесеци" и затражио од ЦК КП БиХ да му омогући да се на одговарајући начин укључи у борбу за "изградњу социјализма у нашој земљи".⁷⁴ Издавачка дјелатност је након успостављања револуционарне власти у Југославији била под строгим контролом Агитпроп апарата и под мјерама значајног ограничења. Политички курс био је усмјерен ка централизацији комплетне културне политике.⁷⁵ Након сукоба са Коминформом, Партија је захтијевала појачану будност и монолитност, што је свакако утицало на појачавање ограничења у издавачкој дјелатности. Задаци пропаганде које је

⁷⁰ "Службени лист Народне Републике Босне и Херцеговине" бр. 32/48, Рјешење да се разријеше дужности: Војо Љујић, министар шумарства НР БиХ, Славко Мићановић, министар просвете НР БиХ и Обрен Старовић, министар финансија НР БиХ, Сарајево 12. август 1948; АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, бр. 39, Одлука о искључењу из Партије Славка Мићановића; Одлуке о искључењу министара Воје Љујића и Обрена Старовића нису пронађене, али се на основу архивске документације са сигурношћу може закључити да су такође искључени из Партије.

⁷¹ S. Svetković, n. d., 64.

⁷² АБиХ, ПК КПЈ БиХ, кут. 5/48, Писмо Славка Мићановића Централном комитету Комунистичке партије Босне и Херцеговине, Сарајево 11. март 1949.

⁷³ Исто

⁷⁴ Исто

⁷⁵ B. Petranović, n. d., 136–137.

истакао 5. конгрес КПЈ били су "систематска борба против непријатељских утицаја" у културном животу.⁷⁶

Неслагање три министра у Влади НР Босне и Херцеговине са ставовима ЦК КПЈ поводом Резолуције Информбироа је дио ширег расцјепа унутар босанскохерцеговачке партијске организације. Због комплексности проблема и недоступности комплетне архивске документације, информбировски лом у Босни и Херцеговини је недовољно истражен и због тога ће још дуго бити тема научних анализа и расправа.

Драженко Ђуровић

Министри информбировци у Влади Народне Републике
Босне и Херцеговине 1948. године

Резиме

Већина најпознатијих чланова Покрајинског комитета КПЈ за Босну и Херцеговину је у вези са сукобом са Коминформом 1948. године по неким питањима показала налагања са ставом КПЈ. Под утицајем овог фактора, као и култа Стаљинове личности, Совјетског Савеза и болшевичке партије као идеолошких и политичких идеала, Војислав Љујић, Обрен Старовић и Славко Мићановић, министри у Влади НР Босне и Херцеговине, сматрали су да оптужбе Информбироа имају утемељење, као и да је требало ићи на засједање Информбироа. Заједно са појединим члановима Мјесног комитета Сарајево, окупили су се у стану министра Војислава Љујића и дискутовали о Резолуцији Информбироа, као и о стању у Покрајинском комитету. Након што је 7. јула 1948. у Београду одржана сједница југословенског партијског врха са чланова ПК КПЈ за Босну и Херцеговину, сви чланови Покрајинског комитета, који су се колебали прихватили су и подржали званични став Централног комитета Комунистичке партије Југославије и Јосипа Броза Тита, тако да нико од њих није кажњен. Оштрица партијске репресије била је усмјерена на поменуте министре иако су након београдске сједнице заузели истовјетне ставове као и врх босанскохерцеговачке партијске организације. Оптужени за антипартијски рад, фракционашење и клеветање Централног комитета, смијењени су са министарских позиција и искључени из партије.

Drazenko Djurovic

⁷⁶ Ljubodrag Dimić, *Agitprop kultura, Agitpropovska faza kulturne politike u Srbiji 1945–1952*, Beograd 1988, 231–232.

Summary

Cominform Ministries in the Government of the People's Republic of Bosnia and Herzegovina in 1948

The most of the best known members of the Provincial Committee of the Yugoslav Communist Party for Bosnia and Herzegovina showed disagreements about certain issues with Yugoslav Communist Party position in relation to the conflict with the Cominform in 1948. Under the influence of this factor, as well as the cult of Stalin's personality, the Soviet Union and the Bolshevik Party as an ideological and political ideals, Vojo Ljubic, Obren Starovic and Slavko Micanovic, ministers in the Government of the People's Republic of Bosnia and Herzegovina considered that the Cominform charges had a foundation, as well as the meeting of the Cominform should have been attended. Together with some members of the Local Committee of Sarajevo they gathered in the apartment of Minister Vojislav Ljubic and discussed the Cominform Resolution, as well as the situation in the Provincial Committee. After the session of the Yugoslav party leadership with the members of the Provincial Committee of the Yugoslav Communist Party for Bosnia and Herzegovina took place on 7 July 1948 in Belgrade, all the members of the Provincial Committee, who were indecisive, accepted and supported the official position of the Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia and Josip Broz Tito, therefore none of them was punished. The blade of party repression was directed at the mentioned ministers, although, after the Belgrade session, they took identical attitudes as well as the top of the party organization in Bosnia and Herzegovina. The defendants for anti-party work, fractionation, slander of the Central Committee, were removed from the ministerial positions and excluded from the party.